

3. Балог П. Пневматологія [Електронний ресурс] / Петро о. Балог – Режим доступу до ресурсу: <http://it.dominic.ua/images/stories/documents/pneumatologia.pdf>. – Назва з екрана.
4. Баумейстер А. О. Тома Аквінський: вступ до мислення. Бог, буття і пізнання / Андрій Баумейстер. – К.: Дух і Літера, 2012. – 399 с.
5. Боецій, Аніцій Манлій Северин. Теологічні трактати / А.М. Боецій [пер. з латини й комент. Р.Паранько]. – Л.: Видавництво Українського Католицького Ун-ту, 2007. – 148 с.
6. Брэдшоу Д. Аристотель на Востоке и Западе: Метафизика и разделение христианского мира / Д. Брэдшоу [Отв. ред. А. Р. Фокин] / Ин-т философии РАН. – М.: Языки славянских культур, 2012. – 384 с.
7. Дамаскин Иоанн. Точное изложение Православной веры / Преподобный Иоанн Дамаскин. – М.: Сибирская Багозвонница, 2012. – 476 с.
8. Жильсон Э. Разум и Откровение в Средние века / Э. Жильсон; Пер. с франц. и комент. А.Н. Панасьев // Богословие в культуре Средневековья. – К.: Путь к истине, 1992. – С. 5-48.
9. Квасюк Л. Філософські категорії Арістотеля в аргументації на захист східнохристиянської інтерпретації догмату про походження Святого Духа у «Треносі» (1610) Мелетія Смотрицького / Л.Квасюк // Вісник / Національний університет «Львівська політехніка». – № 661. – С. 103-108.
10. Кралюк П. М. «Тренос» Мелетія Смотрицького в дискурсі західної філософської думки / П.М. Кралюк, В.В. Щепанський, М.М. Якубович. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. – 220 с.
11. Лопатин К. Учение Афанасия Великого о Святой Троице / К.Лопатин. – Казань, 1894. – 360 с.
12. St. Maximus the Confessor, Ad Domnum Marinum Cypri presbyterum (Letter to the priest Marinus of Cyprus), PG 91, 134D–136C. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://bekkos.wordpress.com/2008/01/21/st-maximus-on-the-filioque/> – Назва з екрана.
13. Twombly Ch. C. Perichoresis and Personhood in the Thought of John of Damascus, [Ph.D. diss]. Emory University, 1992. – 216 p.

Vitaliy Schepanskyu

Conceptual analysis doctrine Filioque in "Trenos" M.Smotrytsky

This article is devoted to analyzing the problem of the Filioque, which is represented in the "Trenos" treatise by M. Smotrytsky. On the base of hermeneutic translation problems of Athanasian Creed Ukrainian philosopher created the ways to resolve the problem of differences between dogmas of the Holy Spirit in the Orthodox and Catholic Christian traditions. It is considered in detail the origin and interpretation of basic philosophical terms (Persona, hypostasis) in the polemical essay "Trenos" by M. Smotrytsky.

Keywords: Filioque, the hypostasis of the Holy Spirit, the person, origin.

Надійшла до редакції 19.03.2015 р.

УДК 279.125-5(477.81)

© Ігор Дмитрук
(Луцьк)

КУЛЬТОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ВІДМІННІСТЬ П'ЯТИДЕСЯТНИЦЬКИХ НАПРЯМКІВ НА РІВНЕНЩИНІ

Останніми роками українські п'ятидесятники, які стали з початку незалежності України невід'ємною частиною українського християнства, розпочали широку місіонерську роботу. За століття присутності на теренах українських земель вони зуміли переосмислити власне віровчення та додати до нього український колорит. Серед усіх українських п'ятидесятників у культово-організаційній діяльності вирізняється п'ятидесятництво на Рівненщині.

Рівненське п'ятидесятництво є своєрідним феноменом серед усієї цієї конфесії в Україні, адже навіть зовнішній вигляд представників рівненських п'ятидесятників нагадує православних: і ті, й інші дотримуються такого ж дрес-коду. Також у деяких

п'ятидесятницьких громадах на Рівненщині простежуються елементи закритості та ворожості до засобів масової комунікації.

Ключові слова: п'ятидесятництво, рівненські п'ятидесятники, протестантизм.

Актуальність дослідження полягає у розгляді культової та організаційної відмінності п'ятидесятницьких напрямків на Рівненщині. Рівненське п'ятидесятництво складається з усіх ранніх п'ятидесятницьких напрямків: смордвинців, воронаєвців, шмідтовців, і кожен із них має свою історію, власне доктринальне тлумачення церкви. Є необхідність простежити уніфікацію рівненського п'ятидесятництва, адже тут локалізовано практично 80% громад, які входять у союз ЦХВС, ще 15% належать союзу ОЦ ХВС, а решта діють самостійно та підпільно. Також важливо дослідити причини відмови рівненських п'ятидесятників від засобів масової комунікації та закритості від зовнішнього світу окремих п'ятидесятницьких громад на Рівненщині.

Аналіз досліджень цієї проблеми викладено у статтях таких сучасних вітчизняних науковців: Михайла Мокієнка, Людмили Загребельної, Вікторії Любашенко, Олени Підлужної, а також конфесійних представників суспільно-теологічної думки п'ятидесятників: Ростислава Радчука, Віктора Боришкевича, Василя Боєчка.

Метою статті є аналіз відмінностей культово-організаційної діяльності п'ятидесятницьких напрямків на Рівненщині.

Результати дослідження. Після отримання незалежності Україна стала осередком масової евангелізації з боку різноманітних протестантських організацій та неорелігійних течій. Незважаючи на те, що сюди проникли нові релігійні та деякі протестантські течії, більшість із них існувало ще за часів радянської влади. Західна Україна стала досить привабливим регіоном для протестантського місіонерства. Одним із найбільших тамтешніх пізньопротестантських напрямків на початку ХХ століття стало п'ятидесятництво. Його осередком на Західній Україні була Рівненщина.

Сьогодні ситуація з п'ятидесятництвом на Рівненщині кардинально відмінна, тому що ледь не більшість п'ятидесятницьких громад Рівненщини є членами союзу Церкви християн віри евангельської. Хоча і сьогодні є церкви, які входять у союз ОЦ ХВС, а також декілька маргінальних груп п'ятидесятників області. Більшість таких груп сектантського світогляду зосереджені у північній частині Рівненської області [2].

Незважаючи на організаційну єдність більшості п'ятидесятників області, культова, організаційна, ідеологічна специфіка може кардинально відрізнятись у громадах і залежати від історичного минулого тієї чи іншої групи та їхнього напрямку. Наприклад, сьогодні у культово-обрядовій діяльності громад Рівненщини існують три напрямки – воронаєвці, смордвинці, шмідтовці. Нам потрібно розглянути специфіку культової практики кожного із напрямків. Як було раніше зазначено, рівненські п'ятидесятники здебільшого входять у ЦХВС і мають головного єпископа області. На цей момент єпископом рівненських п'ятидесятників є Віктор Боришкевич.

Незважаючи на те, що п'ятидесятники мають організаційну єдність, у більшості громад залишилися свої культово-обрядові особливості, які залежать від історії громади та їхнього напрямку. Наприклад, шмідтовці, які беруть свою назву від прізвища німецького місіонера Шмідта, характеризуються особливою консервативністю і нагадують у своїй обрядовості православних християн. Зокрема, це простежується у носінні жінками довгих спідниць та хусток [2].

Також у деяких громадах шмідтівського напрямку на Рівненщині, зокрема у Березнянському, Зарічанському районах, у церкві чоловіки та жінки можуть сидіти по різні боки: жінки з жінками, а чоловіки з чоловіками, тобто такий собі дисонанс. Окрім шмідтівського напрямку, на Рівненщині вагоме місце посідає воронаєвський. Цей напрямок заснував американський місіонер із українським корінням Іван Воронаєв [4].

Доцільно було б відмітити, що воронаєвський напрямок з самого початку виникнення був ліберальним. Тобто воронаєвські п'ятидесятники практикували гучні богослужіння, що абсолютно відрізнялися від шмідтівських. Сьогодні обидва напрямки на Рівненщині

існують у мирі та єдиному союзі, проте богослужіння воронаєвців набувають форми харизматичних служінь.

Третім напрямком п'ятидесятників Рівненщини є смордвинці. У своїй культовій практиці вони відрізняються від інших п'ятидесятників обрядом миття ніг. Інколи цей п'ятидесятницький напрямок радянські вчені плутали із суботниками (адвентистами сьомого дня) саме через цю практику. Смордвинці, також як і шмідтовці, практикують спокійні та консервативні богослужіння. Сьогодні близько десяти громад смордвинців існують поза союзом ЦХВС [5].

Варто зауважити, що більшість п'ятидесятників союзу ЦХВС в Україні не визнають теологію процвітання, а ось рівненські п'ятидесятники поклали її в основу своєї доктрини. Формування та розвиток сучасного вчення рівненських п'ятидесятників сформувалося під впливом неоп'ятидесятницького місіонера Славіка Радчука.

За посередництва пастора Славіка Радчука у місті Рівному було створено місію церкви «Добрий самарянин». Своєю чергою, в останньому номері журналу «Благовісник» містилася стаття про відзначення важливої ювілейної дати – 20 років від часу заснування місії «Добрий самарянин» у Рівному. Дату заснування 24-26 квітня 1990 року можна вважати швидше умовною, оскільки налагоджена місіонерська діяльність у п'ятидесятницьких церквах міста Рівного відбувалася значно раніше [9].

Місією «Добрий самарянин» з самого початку своєї діяльності було орендовано приміщення, а з 1991 року – розпочато будівництво офісу, Дому молитви по вулиці Уласа Самчука, 32. Посаду директора місії очолив Славік Радчук. У відповідно зазначеній місіонерській організації працювало кілька відділів: відділ тюремного братства, милосердя, недільних шкіл, євангелізаційний, місіонерський, інформаційний відділи. Після того, як Радчука обрали відповідальним за євангелізаційну діяльність, значні обов'язки за місію були покладені на його братів. Павло Радчук був призначений на посаду директора «Доброго самарянина», а його заступником обрано Петра Радчука [7].

Петро Радчук виявив бажання проводити місіонерську працю серед народів Крайньої Півночі, особливо на Чукотці, повністю віддаючи себе служінню людям, але під час невдалого випробувального проекту трагічно загинув. Засновані місіонерами на Чукотці церкви ХВС є самодостатніми. Після прийняття водного хрещення місцеве корінне населення цього краю поступово стає п'ятидесятниками, займаючись євангелізацією. У 2005 році у місто Рівне прибуло 30 студентів із Крайньої Півночі для проходження навчальних курсів у місіонерській школі. З ними мав зустріч заступник директора місії «Добрий самарянин» Павло Радчук. Між іншим, новим директором організації було призначено Ростислава Боришкевича (на посаді з 2003 року) [8].

Сама ж місія у Рівному налагоджує тісну співпрацю з місією ЦХВС у США, а точніше в місті Федерал-Вей, штат Вашингтон, де на цей час оселилися Славік та Павло Радчуки. Ними втілювалося в життя багато проектів у тісній взаємодії з іншими місіями. Залучаючись підтримкою американських партнерів, місія «Добрий самарянин» активно почала працювати в таких країнах, як Аргентина, Індія, Китай, Туреччина. Великий акцент в Україні зміщується на посилену масову євангелізацію ЦХВС у населених пунктах, де вона ніколи не проводилася. Відбуваються зустрічі з євангелізаційними гуртами, місіонерами на місці проводиться досить чітка пропагандистська робота з жителями населених пунктів.

Місія «Добрий самарянин» стала наріжним каменем трансформації рівненського п'ятидесятництва у неоп'ятидесятницьке вчення [8].

Крім вищезазначених п'ятидесятницьких напрямків, у Рівненській області наявна одна із найбільших конгломерацій п'ятидесятників – Об'єднана Церква християн віри євангельської. Це друга за чисельністю п'ятидесятницька церква України, утворена у 1992 році, історія діяльності якої веде свій початок від Воронаєва та Бідаша.

Під час християнської конференції у Москві за сприяння керівника Церкви Бога Карла Річардсона з 13 по 14 травня того ж року було проголошено єдність незареєстрованого братства ХВС у колишніх державах СРСР. До нього приєдналися інші групи та національні союзи п'ятидесятників. У 2003 році до ОЦ ХВС увійшла ще одна група п'ятидесятників, очолена

єпископом Казахстану Павлом Єгоренковим. На сьогодні вищим органом Об'єднаної Церкви християн віри євангельської залишається з'їзд єпископів ОЦ ХВС. Він проводиться раз у 2-3 роки. Керівний орган ОЦ ХВС займається обранням Управління ради єпископів, керівного єпископа, відповідно його замісника [6].

На першому з'їзді п'ятидесятників у серпні 1992 року в Москві керівним єпископом обрали В. Білих, а заступником – І. Федотова. У 2005 та 2008 роках у Вінниці відбувся п'ятий і шостий з'їзди ОЦ ХВС. У 2011 році – після смерті керівника з'їзду ОЦ ХВС Федотова – єпископом став Георгій Бабій. Як вже було зазначено нами спочатку, чисельність віруючих ОЦ ХВС складає близько двох тисяч громад. Найбільшим національним союзом, який увійшов до Об'єднаної Церкви християн віри євангельської, вважається ОЦ ХВС України. Наші наукові дослідження доводять, що кількість віруючих ОЦ ХВС в Україні поступово збільшується, про що свідчать цифри динаміки росту її членів церкви.

Наприклад, у 1996 році чисельність членів церкви становила 40000, у 2000 – 50000, у 2006 – 70000, у 2010 – 80000 осіб стали повноцінними членами громади ОЦХВС після хрещення у 800 церквах. На цей час в ОЦ ХВС України діє 300 недільних шкіл [7].

Не виключено варіанту поступової освітньої інституалізації ОЦХВС. Так, наприклад, у 2005 році у Вінниці було відкрито Українську теологічну семінарію – один із перших ВНЗ ОЦ ХВС в Україні. У Кривому Розі, на базі новоутвореного біблійного коледжу відкрито Біблійний інститут. Ціла низка коледжів діє в інших містах України, Білорусії, Росії. Спостерігаємо також особливості у християнському житті та віровченні. Члени громади ОЦ ХВС дотримуються встановлених приписами біблійних поглядів на повсякденне християнське життя. Їхня позиція є досить принциповою і стосується таких речей: прагнення до ведення святого праведного життя, відмова від носіння та використання зброї, прийняття військової клятви.

Людина, її зовнішній вигляд розглядається ними як відображення духовного стану. Простежується деяка консервативність в носінні жінками головних покривал і довгих спідниць на богослужіннях, як у православній церкві. ОЦ ХВС займається проповіддю Євангелія, проводиться благодійна діяльність у дитячих будинках, школах-інтернатах, в'язницях. Вони не визнають засобів контрацепції, оскільки вважають, що дітонородження повинно відбуватися постійно, бо це природно. Багатодітність сімей вважається справжнім благословенням Бога [3].

Богослужіння ОЦ ХВС супроводжуються спокійною духовною музикою у супроводі хорового співу, який виконується усіма присутніми членами п'ятидесятницької громади. Зауважмо, що в деяких громадах використання ударних музичних інструментів є неприпустимим. Збереглася практика давнього християнського звичаю цілування – прояву любові, поваги, довіри один одному. Практика отримала назву «вітання цілуванням святих», тобто у знак миру і взаємної християнської любові і є запозиченою з Нового Завіту. У такий спосіб проходило привітання чоловіків з чоловіками і жінок з жінками [5].

Таким чином, в основу доктрини ОЦ ХВС було покладено вчення Ісуса Христа, ґрунтоване на Біблії. Представники ОЦ ХВС стверджують, що достатнім підґрунтям віри та спасіння людини є канонічні книги Старого та Нового Завіту, до яких нічого не можна додати або ж відняти. В ОЦ ХВС існує практика омовіння ніг один одному під час Євхаристії, що нагадує їм приклад Ісуса Христа на Тасмній вечері. Тому культово-обрядова практика омовіння ніг чоловіками чоловіків, жінками жінок в ОЦХВС є важливим моментом у їхньому віросповіданні. Через те це церковне об'єднання п'ятидесятників отримало назву «омовінців» [6].

Окрім п'ятидесятницьких союзів ОЦ ХВС та ЦХВС, на Рівненщині існують п'ятидесятницькі громади, що поєднують п'ятидесятницьке та баптистське віровчення і обрядовість, а головне – своєрідний релігійний світогляд. Такі церкви, як правило, виникали внаслідок союзу баптистів та п'ятидесятників у 1945 році, коли радянська влада силоміць змусила увійти п'ятидесятників в союз ВС ЄХБ, однак після виходу п'ятидесятників із цього союзу у 1990 році, деякі громади не вийшли звідти і почали діяти самостійно, не вступаючи у нові союзи ЄХБ, ЦХВС та ОЦ ХВС [2].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Потрібно зауважити, що рівненські п'ятидесятники входять у два великих українських п'ятидесятницьких союзи: ЦХВС та ОЦ ХВС. Домінуюча кількість рівненських п'ятидесятників входить у союз ЦХВС, меншість

входить у союз ОЦ ХВС, а також є невелика кількість дрібних п'ятидесятницьких громад, які діють самостійно від цих п'ятидесятницьких союзів. Незважаючи на те, що більшість рівненських п'ятидесятників входять в централізовані союзи, вони мають свою власну інтерпретацію обрядовості та віровчення п'ятидесятництва, залежно від якого його напрямку виникла та чи інша громада.

Простежуючи основні риси культово-організаційної діяльності рівненських п'ятидесятників, помічаємо той факт, що більшість громад області залишаються вірні своєму традиційному тлумаченню п'ятидесятницької обрядовості. Останніми роками спостерігається своєрідне поєднання неоп'ятидесятницького вчення теології процвітання з консервативною обрядовістю п'ятидесятників області.

Тому незважаючи на суттєву відмінність у культово-обрядовій діяльності рівненських п'ятидесятників, відбувається своєрідна трансформація та переосмислення основних постулатів світового п'ятидесятництва.

У подальшому автор буде продовжувати в інших наукових дослідженнях висвітлювати проблеми та основи віровчення і соціальної роботи рівненських п'ятидесятників.

Література

1. Віровчення, обряди, історія і сьогодення п'ятидесятників // Релігійна панорама. – 2001. – №7. – С.57-75.
2. Добродетель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dobrodetel.org.ua/index.php/istoriya-otskhve>.
3. Журнал «Благовісник» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.blag.org.ua/2zitya_tserkvi/dobryj_samaryanyn.html
4. Лебедюк Є.Н. Зародження п'ятидесятницького руху в Західній Україні [Електронний ресурс] / Є.Н. Лебедюк – Режим доступу до ресурсу: <http://vuzlib.com/content/view/1601/52/>.
5. Мельник В.И. Эволюция современного пятидесятничества / В.И.Мельник. – Львов: издательство при Львовском университете издательского объединения «Вища школа», 1985. – 160 с.
6. Мельник В. І. Новий тип віруючого у п'ятидесятництві [Текст] / В.І. Мельник – К.: Видавництво Т–во Знання України. – 1991. – 48 с.
7. Свистунов. С. Новітні трансформації процесу процесу релігійних комунікацій в українському суспільстві [Текст] / С.Свистунов // Українське Релігієзнавство. – К., 2009 – № 51.– 220 с.
8. Християнська місія милосердя «Добрий самарянин» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://gsmrivne.org/page/item/18>.
9. Франчук В. Просила Россия дождя у Господа. – К.: Світанкова Зоря, 2001. – Т.1. – 648 с.
10. Франчук В. ОЦХВЕ и другие пятидесятники в 1990-ые годы [Електронний ресурс] / В. Франчук – Режим доступу до ресурсу: <http://perchatkin.com/perchatkin/archives/3768>.
11. VII съезд священнослужителей ОЦХВЕ Украины собрал тысячу епископов, пасторов, проповедников, евангелистов [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://prochurch.info/index.php/news/more/17115>.

Igor Dmytruk

«Cult-organizational difference Pentecostal trends in Rivne»

In recent years, extensive missionary work began Ukrainian Pentecostals, who were from the beginning of the independence of Ukraine Ukrainian integral part of Christianity. Ukrainian Pentecostals a century presence in the Ukrainian lands managed rethink their own faith and to add a Ukrainian flavor. Among all Ukrainian Pentecostal cult in organizations of features Pentecostal in Rivne.

Rivne Pentecostalism is a peculiar phenomenon among all Ukrainian Pentecostals, because in appearance resembles Pentecostal representatives Rivne Orthodox. That's when assembly as Orthodox observe the outer dress code. Also, in some communities in Rivne Pentecostals traced elements of secrecy and hostility to mass communication.

The paper describes the main features of doctrinal pyatydesyatnytstva in Rivne. Special attention is given to areas and their history in what is now the Rivne region. The analysis features Faith Pentecostal various areas of Rivne.

Keywords: Pentecostalism, Rivne Pentecostal, Protestant.

Надійшла до редакції 7.03.2015 р.